

Juhan Kivirähk: Sisuliselt on meil igal aastal klassikokkutulek

Sotsioloog ja 32. Keskkooli teatriklassi vilistlane Juhan Kivirähk on olnud pea terve oma elu meie kooliga seotud, seda kas siis õpilase, vilistlaskogu liikme või õpetaja rollis. Täna jagab ta meiega mälestusi oma kooliajast.

*Suureks pettumuseks
ei lastud tal teha
etüüde ega laulda*

Esimene koolipäev meenutas pisut Oskar Lutsu romaani „Kevade”. Ta ei jäänud küll hiljaks nagu Arno, aga ta sattus ühe väga sarvis juustega poisi kõrval istuma. Kaarel Erma, kes oli kõik kolm aastat tema pinginaaber, on tänaseks välja andnud kolm luuleraamatut.

Juhan Kivirähk esipingis.

Erakogu

“Ta oli selline „mitte kiitusega lõpetanud”, seega kogu kooliaja nägin sellega vaeva, et „Toots” kogu aeg niheles mu kõrval, tahtis tunnis rääkida ja segas õppimist. Aga tegelikult kutsusime me end Eduard Vilde järgi hoopis Kõverkaela-Juku ja Kohi-Kaarel,” toob ta pisut naerdes võrdluseks.

Teatriõpetust andis neile Sirje Raudsik ning õnneks oli palju neid, kes seda tõsiselt võtsid. Kohe päris alguses hakkasid nad klassiga väljas käima. Raudsik organiseeris neile esinemisi ja eks nad kõik tundsid end kui tõelised näitlejad. “Teatriõpetuse tunde oli sel ajal hästi palju ja need olid enamasti viimased tunnid, seega koolimajas sai oldud ikka viie-kuueni õhtul ja peale seda järgnes mul iga päev veel kergejõustiku trenn. Tagantjärele mõtlen, et kuidas ma kõike seda jõudsin ja millal mul oli aega näiteks teatris käia, sest seal ma käisin igatahes tihti. See käis meil asja juurde ja see harjumus on siiani külge jäänud – aastas käin keskmiselt 50 korda ikka teatris,” tõdeb ta.

Vahva punt nimega Rakuke

Teistest tihedamalt suhtles ta nende poistega, kellega koos jooksutrenni tegi ja kellega koos käis koolis korvpallitrennis. Üks neist oli Andrus Allika, pikaajaline ajakirjanik, kes kahjuks kaks aastat tagasi ootamatult suri. Teine lähem kaaslane oli Harri Soomets, kellega koos sai jooksuradadel läbitud sadu kilomeetreid. Lisaks sellele oli neil klassis ka oma punt, mida nad kutsusid Rakukeseks. Sinna kuulusid neli poissi ja neli tüdrukut. “Mina, Andrus Allika, Harri Soomets, Ülo Mattheus, Anne Veesaar, Vilja Palm, Eha Raav, kes toona kandis nime Palginõmm ja Reet Rätsep, kes toona kandis nime Birkholz – nii me kaheksakesi siis võtsime uut aastat vastu ja pidasime pidusid nagu ikka noored.”

Kuna teatrit ei tehtud terve klassiga korraga, vaid väiksemates gruppides, siis olid nad ikka enamasti Rakukesega koos. Kõige suurem ettevõtmine oli näitemäng „Kummaline missis Savage”, mida lavastas Vilja Palm ja kus nad kõik kaasa mängisid. “See oli ikka täispikk näitemäng ja me käisime seda lausa kuskil tehases töötajatele mängimas. Viljale jäi see lugu nii hinge, et ta lavastas selle hiljem teatris uuesti,” lisab ta. Vilja on täna tuntud tele- ja teatrilavastaja. Kivirähk meenutab, et nende klassist said kolm neiut edasi teatrikooli: Anne Veesaar, Krista Viirand ja Maarika Vernik. Lisaks on nende klassist võrsunud veel kaks kirjanikku: Ülo Mattheus ja Kärt Hellerma, kes tollal kandis nime Tõnisson.

Panso ei võtvat ühtegi rikutud isikut

Meil lõpetas 32 õpilast, kuid mitte paraku kõik. Kaks klassiõde, Krista ja Maarika, läksid spetsiaalselt koolist varem ära, kuna levis kuuldus, et Panso ei võta teatrikooli ühtegi „rikutud isikut“, st keda keegi teine on teatrilaselt õpetanud. Anne jätkas õpinguid ikka 32. Keskkoolis edasi ja sai lõpuks ikkagi lavakasse koos Krista ja Maarikaga sisse – Panso nende kursust enam vastu ei võtnudki.

Kivirähk sattus juba enne kooli lõpetamist vilistlaselu juhtima seoses sellega, et tal on õde Tiina, kes oli temast aasta vanem ning lõpetas teatriklassi esimese lennu. “Kui mu õe lend lõpetas ja meil oli esimene vilistlaste õhtu, kus olid siis nemad ja meie abiturientid, siis nii ma seda pidu seal korraldasin nagu ikka teatriklassid korraldavad koolipidusid. Kuna see tuli hästi välja, siis jäigi nii, et pärast lõpetamist tuli mul veel 30 aastat vilistlaste kokkutulekuid korraldada,” jutustab ta. Kuna ürituste korraldamine oli talle niivõrd tähtis, siis tuleb alati kedagi appi kutsuda. “Ja keda sa ikka kutsud, kui mitte oma klassikaaslasi. Küllap seetõttu läks ka meie klassi seltskondlik elu hästi käima. Lõpetamisest on meil küll 40 aastat möödas, kuid sisuliselt toimub meil igal aastal klassikokkutulek, kus paarkümmend inimest on ikka kohal,” selgitab ta. Üks klassiõde kolis peale lõpetamist Šveitsi ja käib korra aastas Eestis ning ta ikka ütleb, et nad

korraldaks ikka kokkutuleku siis, kui ka tema Eestis on. Ühel klassiõel on Saaremaal turismitalu, kuhu nad on ikka tihti sattunud, aga kuna see asub kaugel, siis üritavad siin lähemal koos käia. Lisaks on nad külas käinud ka klassijuhatajal Helju Viiresel, kes sai hiljuti 85. Klassiõed-vennad on Kiviräha jaoks tõesti nagu õed ja vennad.

Silvetiga me kolleegidena kuidagi sobisime

Kivirähk hakkas pärast ülikooli tegelema sotsioloogiaga ja lõpuks saigi temast sotsioloog. “Kui õppisin aspirantuuris, õpetas mind noor filosoof Edgar Savisaar ja kuna ma tegelesin sellise teemaga nagu avalik arvamus ning Savisaar hakkas Rahvarinnet tegema, siis kutsus ta mind enda juurde – nii olen ma Rahvarinde algusest peale teinud avaliku arvamuse uuringuid,” räägib Kivirähk. Sel ajal sündis ka uuringufirma EMOR, kus Kivirähk töötas 1995. aastani. 1994. aastal kutsus tollane direktor Mari-Anna Puskar teda sotsioloogia tunde andma ja nii ta õpetaski meie koolis järgmised 20 aastat noori.

Heikki Silvetit õppis Kivirähk tundma just siis, kui töötas õpetajana. “Silvet oli mu kolleeg ja me kuidagi sobisime. Tegin noortega ühte kolme-aastast Comeniuse projekti soolisest võrdõiguslikkusest, mille juures Silvet aitas kaasa ja niimoodi me suhtlema hakkasimegi. Mu tütar Kairi lõpetas ka 32. Keskkooli ja nende klass oli eriline Silveti lemmik, kuid ka mina sain väikese äramärgimise Silveti raamatusse, mis ta kooli kohta kirjutas,” mainib Kivirähk uhkuseraasuga.

Juhan Kiviräha vend Andrus õppis samuti 32. Keskkoolis. Kui õega käisid nad koolis samal ajal, õde on temast ju vaid aasta vanem, siis Andruse õpingute ajal käis tema juba ülikoolis. “Tema elule elasin ikka kaasa, sest ta hakkas juba siis näidendeid kirjutama ja lavastama. Sellel ajal teatriklassi enam ei olnud, see oli see kuulus Kunderi aeg, kus inimesi koolitati tootvale tööle,” tunnistab ta. Teatriklassi ei olnud koolis päris pikka aega. “Viimane lend oli vist see, kus Raivo E. Tamm õppis. Teatriõpetus taastati alles 2002. aastal,” meenutab ta. “Me vilistlaskoguga korraldasime tuluõhtu, mille jaoks Andrus kirjutas näidendi „Minu veetlev Kunder“, mille me ka oma vilistlasjõududega lavastasime. Pärast Gerda Kordemets tegi selle teleteatri jaoks ka, päris naljakas tükk oli. See rääkis sellest, kuidas Ivan Orav hakkab Kunderile õpetama lavakõnet, et ta edukamalt saaks lilli müüa.” Tuluõhtu eesmärk oli toetada teatriklassi ja selle taastamist, sest teatritunde ei saa anda ilma prožektoriteta. “Esimene sisseseade tuligi siis sealt. See oli vahva üritus ja seda enam, et saime anda oma panuse teatriklassi taastamisse,” ütleb Kivirähk uhkelt.

Kooli ühtsustunne oli suuresti Mari-Anna Puskari teene

Vilistlaselu juhtides koges Kivirähk, et ühtne ja kokkuhoidev pole üksnes tema klass, vaid kogu koolipere. “See kooli ühtsustunne oli suuresti Mari-Anna Puskari teene. Just tema direktoriks oleku ajal hakkasime saama parima õpikeskkonnaga kooli tiitleid ja kool muutus tõesti õpilassõbralikuks ja vabameelseks,” räägib ta. Kivirähk puutus koostööprojektide raames kokku ka vene koolidega ning mentaliteedi erinevus paistis selgelt silma: kui vene lapsed käisid üritustel otsekui nõõri mööda, siis 32. Keskkooli õpilased olid tunduvalt vabama käitumisega.

Kivirähk toonitas, et ta püüdis õpetajana alati olla noortega võrdne, täita vanema koolivenna, mitte õpetaja rolli. Selleks, et praegusel ajal koolis õpetada, peabki tema arvates olema õpilastele rohkem partner ja vanem seltsimees. “Minu kooliajal olid ranged sisekorra eeskirjad, pidi kandma koolivormi, oli ette määratud juuste pikkus ja direktor käis seda kontrollimas. Kui jälle kõlas, et „Kivirähk, teil on juuksed liiga pikad!”, siis Raudsik õpetas, et “keerame juuksed üles – esinemiste jaoks on ju vaja, et juuksed ei oleks päris nudid”.”

Praegu ta kahjuks enam koolieluga väga tihedalt seotud ei ole. Nii kaua andis ta tunde, kuni tütar Kairi seal õppis, aga siis muudeti kursuste aega, lisandus keskkonnaõpetus ning sotsioloogia jäi tahaplaanile – seda tuli hakata andma gümnaasiumi viimases klassis. Lõpuklassi õpilane ei taha aga tema arvates enam lihtsalt niisama oma silmaringi laiendada, vaid keskendub pigem lõpueksamitele. „Sotsioloogia ei ole selline kursus, mida tasuks lõpuklassile anda – seda enam, et uurimistöid tuleb teha juba 11. klassis,“ arwab Kivirähk.

„Koolist lahkumisele viis ka see, et mind koondati Rahvusvahelisest Kaitseuringute Keskusest ja ma olin pool aastat töötu. Selleks, et saada töötuskindlustust, ei tohtinud ma mujalt raha saada. Andsin siis kokkuleppel Maarja Meriganiga koolis tasuta tunde, käisin kaks kuud õpilastega n.ö „kohtumas“. Aga kui mu töötuperiood läbi sai, siis ettepanekut koolis jätkamiseks enam ei tehtud – seega puhusid juba teised tuuled,“ tunnistab ta. Sel ajal kui ta andis 32. Keskkoolis tunde, tundsid ka paar teist kooli huvi, et ta tuleks neile tunde andma, aga kuna ta ei tunne otsest kutsumust, et tahab kindlasti õpetaja olla, siis pole ta ennast ka mujale ära lubanud. “Aga oma kooli jaoks olen ikka kõigeiks valmis,“ lausub ta.

Õpetaja töö on tema arvates kindlasti väga tänuväärne. Tal endal on selline viga, et läheneb igale loengule nagu uuele esinemisele, mitte nii, et on üks konspekt, mida ta kümme aastat järjest loeb. “Selles mõttes on raske töö, pead ikka eesmärgid seadma, et kuhu selle tunniga jõuda tahad. Mõne klassiga tuli paremini välja, mõnega kehvemini,“ sõnab ta. Tema üks tublimaid õpilasi oli poliitik Anto Liivat, kes teda ikka õpetajate päeval meeles peab ja enne valimisi saatis isegi sotsiaaldemokraatide poolt väikese kingipaki – valijatega peab ju hästi läbi saama.

Kivirähk mäletab, et ükskord magas ta hommikul esimesse tundi sisse ja helistas Ene Kasakule ning ütles, et ta hakkab kohe tulema. Ene pärast imestas: „Mis Te küll nendega teinud olete, et ehkki õpetajat ei ole, nemad istuvad vaguralt klassis ja ootavad?” “Mul oli selle üle väga uhke tunne,” lausub ta muhedalt.

Liis Oksa, 11D